

15. Tam samo. – Spr.838. – 55 ark.

16. Janovs'ka O. V., Danylenko O. V. Zarplata, pensija, pozyky i ciny jak chynnyky material'no-pobutovogo stanu trudjashhyh URSR (druga polovyna 1940–h – seredyna 1960–h rokov) Ukrai'na XX stolittja: kul'tura, ideologija, polityka: zbirnyk statej. – L'viv: Rastr–7, 2015. – Vyp.20. – S.84–97.

Melnyk A. M., post-graduate student of Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), anastasiareutskaya3@gmail.com

The structure of the budget of the families of the workers of ferrous metallurgy enterprises of Ukraine in the 1950's

The study is aimed to analysis the structure of the budget of the families of the workers of ferrous metallurgy enterprises during the 1950s. The research is based on the principles of historicism, scientific objectivity, as well as problem–chronological and statistical methods. The structure and dynamics of incomes and expenses of the family of metallurgists in the course from 1952 to 1959 is characterized. Some aspects of the socio–economic policy of the state leadership are highlighted. It is concluded that revenue part was prevailing in the structure of the budget of the families of the workers of ferrous metallurgy during the 1950s. The main source of the formation of a revenue part of the budget was the metallurgists' salaries. The most costly items were the purchase of food, personal use items and the payment of taxes. In total, these items accounted for more than two thirds of the expenditure part of the family budget. The similar structure of expenses testifies to the low standard of living of the metallurgists families, though metallurgists were workers of a priority branch of the economy.

Keywords: metallurgists, family budget, budget structure, incomes, expenses.

* * *

УДК 316.3:329«19»(477)

Левчук К. І.,

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет (Україна, Вінниця), ki_levchuk@i.ua

Бойко Ю. М.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет (Україна, Вінниця), youryboy57@gmail.com

Розвиток фермерських та особистих селянських господарств України в середині 90–х років ХХ ст.

Розглянуто трансформаційні зміни в сільському господарстві України в перші роки незалежності. Проаналізовано проблеми в розвитку фермерських господарств, викликані відсутністю достатньої державної допомоги та супротивом колгоспно–радянської номенклатури. Досліджено зміну статусу особистих селянських господарств в умовах реформування аграрного сектору та переходу до ринкових відносин.

Ключові слова: фермерське господарство, особисте селянське господарство, аграрна реформа, місцеві ради.

Фермерство є прогресивною формою ведення сільськогосподарського виробництва. Нині це найбільш переважаюча організаційно–правова форма господарювання на селі. Частка ВВП фермерських господарств у загальній структурі виробництва (2016 р.) складає близько 8 відсотків. Поруч із фермерськими господарствами працює 4,1 млн. особистих селянських господарств, 20% із яких виробляють товарну продукцію та є потенційними фермерськими господарствами. Їх частка виробництва у загальному обсязі сільськогосподарської продукції сягає 45 відсотків. На думку О. Ковальнової ці категорії господарств є селоутворюючими та поєднують власні економічні інтереси з соціальними потребами громади [1].

Метою статті є аналіз розвитку та діяльності фермерських та особистих селянських господарств

України протягом першої половини 90–х років ХХ століття.

Соціально–економічні трансформації в Україні протягом перших років незалежності залишаються об'єктом прискіпливої уваги дослідників. Історичні аспекти утворення та функціонування фермерських господарств в незалежній Україні вивчали Т. Мельничук та В. Нечитайло [2; 3]. Аналіз державної аграрної політики, спрямованої на розвиток малих форм підприємництва, зокрема фермерських господарств, був проведений В. Горьовим та Л. Продивусом [4]. Результати сільськогосподарської діяльності фермерських господарств досліджені П. Макаренком та Л. Мельник [5]. Історико–правові аспекти підтримки державою особистих селянських господарств розкриті В. Полянською [6]. Актуальним для новітньої аграрної історії України залишається економічний аналіз дрібного селянського господарства, зроблений визначним економістом М. Туган–Барановським ще на початку ХХ ст. [7].

Відродження фермерського руху в Україні було безпосередньо пов'язано з реформуванням земельних відносин, розпочатих в 1990 році. Головна мета земельної реформи полягала в трансформації державної та колективної власності в приватну та формуванні на її основі більш ефективної та відповідальної системи господарювання. У Постанові Верховної Ради України «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 року зазначалося, що земельна реформа є складовою частиною економічної реформи, здійснюваної в Україні у зв'язку з переходом економіки держави до ринкових відносин. Місцеві ради народних депутатів мали здійснити реєстрацію громадян, які бажали організувати селянське (фермерське) господарство, розширити особисте підсобне господарство, займатися індивідуальним садівництвом, одержати в користування земельні ділянки для городництва, сінокошіння і випасання худоби [8, с. 100].

В грудні 1991 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про селянське (фермерське) господарство», а Кабінет Міністрів України видав низку постанов [9; 10; 11; 12; 13], спрямованих на підтримку розвитку фермерства як рівноправної форми ведення сільськогосподарського виробництва поряд з державними, колективними, орендними та іншими підприємствами та організаціями. Розпочалося формування земель запасу (7–10 відсотків від загальної площі), які мали виділятися фермерам для ведення господарства.

Практичне втілення реформ викликало супротив консервативно налаштованої колгоспно–радянської номенклатури. В доповідній записці «Про стримування земельної реформи в окремих сільських (селищних) районах Вінницької області» вказувалося на те, що протягом 1991–1992 років, понад сто місцевих рад області виділили до земель запасу менше 7 відсотків земель. В окремих сільрадах землі запасу були виділені дрібноконтурними віддаленими ділянками, що вимагало значних затрат на облаштування фермерських господарств. Мали місце випадки, коли сільські ради при розгляді проектів відведення земель для селянських господарств і прийнятті остаточного рішення про виділення землі, значно зменшували попередньо виділені площі. В деяких місцевих радах взагалі саботували

процес реформ. Так, у Михайлівській сільській раді Гайсинського району Вінницької області практично не було утворено земель запасу, тому що голова місцевого колгоспу не дав згоди на вилучення земель [14, арк. 25].

Представники Сумської Асоціації фермерів у 1993 році у відкритому листі до Верховної Ради України звертали увагу на мізерні наділи, що виділяються фермерам для ведення товарного господарства. Деякі керівники сільськогосподарських підприємств намагалися виселити фермерів з будинків, побудованих в радянські часи колгоспами та радгоспами для своїх працівників [15, арк. 126].

Суттєвим чинником, який гальмував розвиток фермерського товарного виробництва була незадовільна підтримка новостворених господарств кредитами, сільськогосподарською технікою та посадковим матеріалом. За підрахунками спеціалістів Міністерства сільського господарства у 1992 році для забезпечення усім необхідним пересічного фермера було потрібно мінімум 1 млн. крб. Тоді як в середньому на одне фермерське господарство припадало біля 150 тис. крб. кредиту [14, арк. 7]. Посилення кризових явищ в економіці України, гіперінфляція 1993–1994 років, призвели до різкого зменшення державної допомоги фермерам.

Так, Вінницьке відділення Державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств отримало з Державного бюджету в 1993 році (в еквівалентній ціні на трактор класу МТЗ) коштів на сто тракторів в той час в 1996 році коштів вистачало лише на 1,5 трактора. Ліміти державних централізованих капіталовкладень, спланованих на облаштування соціальної сфери фермерів в 1996 році було профінансовано лише на 7 відсотків. Обласне відділення фонду вимушено припинило надання допомоги по більшості напрямів, передбачених законодавчими та нормативними актами. Як свідчили матеріали обстеження фермерських господарств 90 відсотків фермерів купували техніку за рахунок своїх заощаджень і лише 10 – за допомогою пільгових кредитів [16, арк. 9].

Аналізуючи розвиток фермерських господарств Вінницької області керівники сільськогосподарського управління зазначили, що протягом 1991–1996 років відбулося розмежування фермерів на три нерівні групи.

До першої входили фермери, які обробляли 50 та більше гектарів землі. Здебільшого їх власники були повністю забезпечені технічними засобами. Кожен з фермерів мав вищу освіту та задовільні фінансові показники. Але таких господарств було не більше 10 відсотків.

Другу групу складала 50–60 відсотків фермерів. Як правило кожен з них мав від 25 до 50 гектарів землі. Забезпеченість сільськогосподарською технікою – на рівні 40 відсотків.

Майже 30 відсотків – це початкуючі фермери, або ті, справи яких ідуть не кращим чином. Їм бракувало техніки та державної підтримки [16, арк. 8].

Таким чином обмежені можливості державної підтримки і кредитного забезпечення стримували матеріально-технічне оснащення фермерських господарств, внаслідок чого більшість з них були дрібно-товарними, з низькою інтенсивністю виробництва. В результаті протягом 1992–1996 років кожне п'яте фермерське господарство Вінницької області припинило

свою господарчу діяльність [16, арк. 1]. Подібні тенденції були характерними і для інших областей України.

Не зважаючи на проблеми у розвитку селянських (фермерських) господарств в Україні слід зазначити позитивні тенденції у розвитку нової форми господарювання. Так, відбулося значне кількісне зростання фермерських господарств. Якщо у 1990 році в Україні було створено 82 господарства, яким належало 2 тис. га сільськогосподарських угідь, то у 1995 діяло 33778 фермерських господарств, які мали в користуванні 786,4 тис. га землі [17, с. 166].

Однак, показники участі фермерів у виробництві продукції сільського господарства у 1995 році залишались на вкрай низькому рівні. Стосовно загального об'єму сільськогосподарського виробництва вони склали лише 0,8 відсотка, у тому числі продукція рослинництва сягала 1,1 відсотка, тоді як тваринницька продукція лише 0,3 відсотка [17, с. 168].

Частка виробництва основних сільськогосподарських культур фермерськими господарствами свідчила про їх увагу до вирощування прибуткових зернобобових та технічних культур: пшениці, ячменю, проса, гречки, цукрових буряків, соняшнику та продовольчих баштанних культур.

Результати розвитку та діяльності селянських (фермерських) господарств засвідчили недолугість державної політики реформування земельних та майнових відносин на селі протягом першої половини 90-х років ХХ ст. Подальше загострення соціально-економічної кризи, нееквівалентний обмін між містом та селом, бартер замість ринкових механізмів ціноутворення, самоусунення держави від взятих на себе обов'язків запустили механізм архаїзації сільськогосподарського виробництва. Чиновники міністерства сільського господарства вимушено констатували той факт, що «переважна більшість спеціалістів сільського господарства в морально-психологічному плані не готова до практичного здійснення реформи. Поліпшення ситуації в аграрному секторі сьогодні неможливо без перебудови земельних і майнових відносин з метою формування ефективного власника» [16, арк. 3].

Колективні господарства не змогли протягом усього періоду свого існування в достатній мірі забезпечити населення України продуктами харчування, тому особисті підсобні господарства згладжували неефективність радянської аграрної політики. Так, станом на середину 60-х років ХХ ст. вони давали в загальному обсязі виробництва близько 60% картоплі, плодів і ягід, 30% овочів, 40% м'яса і молока, 80% яєць [18, с. 7]. М. Туган-Барановський вважав, що головною підвалиною стійкості дрібного селянського господарства є не економічні переваги його над великим господарством, а та обставина, що велике господарство існує заради прибутку й ренти, а дрібне – для забезпечення існування самого виробника [7, с. 186]. Так як колгоспи та радгоспи були породженням командно-адміністративної системи та планової економіки то запровадження ринкових відносин неминуче призводить до їх деградації.

Протягом 1990–1995 років відбулося значне збільшення економічної активності в господарствах населення та відповідне зменшення валової продукції сільськогосподарських підприємств. Цьому сприяла

Ст.56 Земельного кодексу України, ухваленого у 1990 р. Для ведення особистого підсобного господарства громадянам за рішенням сільської, селищної, міської Ради народних депутатів передавалися безоплатно у власність земельні ділянки, в межах населених пунктів, у розмірах, вказаних у земельно-облікових документах, або надавалися безоплатно у власність у розмірі не більше 0,6 гектара [19].

Поширення дрібного натурального виробництва на основі примітивних форм організації економіки, з переважанням ручної праці може оцінюватись як регресивний процес, однак по-іншому сприймається в умовах соціально-економічної кризи, скорочення промислового виробництва та зростання безробіття. Самозанятість населення в особистих господарствах пом'якшувало соціально-економічні наслідки кризи на селі та дозволяло забезпечувати міське населення основними продуктами харчування.

Статистичні дані свідчать про те, що протягом 1990–1995 років відбулося різке зменшення валової продукції сільського господарства – з 282774,2 до 183890,3 млн. грн. (у постійних цінах 2010 р). при цьому зменшення виробництва відбулося виключно у сільськогосподарських підприємств, тоді як господарства населення збільшили свою валову продукцію на 828,8 млн. грн. [17, с. 43].

Відповідно відбулися зміни у структурі виробництва валової продукції сільського господарства. Якщо у 1990 році валова продукція сільськогосподарських підприємств сягала 70,4 відсотки а господарств населення 29,6, то в 1995 році відповідно 54,1 відсотки та 45,9 [17, с. 45].

Таким чином господарства населення виявилися ефективними виробниками сільськогосподарської продукції в умовах кризи. На присадибних ділянках, загальна площа яких у 1995 році складала 15 відсотків розорених земель України, виробляли 40 відсотків продукції тваринництва, з них м'яса свинини – 60 відсотків, овочів – 60 відсотків, фруктів – 70, картоплі – 85 відсотків від усієї виробленої кількості [20].

Враховуючи підвищення ролі особистих підсобних господарств громадян і селянських (фермерських) господарств у формуванні державних ресурсів сільськогосподарської продукції і сировини та у забезпеченні населення продуктами харчування Кабінет Міністрів України 31 травня 1995 року затвердив Постанову №381 «Про додаткові заходи щодо підтримки розвитку особистих підсобних господарств громадян і селянських (фермерських) господарств». Зокрема, пропонувалося організувати виробництво та реалізацію населенню засобів захисту рослин у дрібній розфасовці, надавати допомогу громадянам в обробітку присадибних та інших земельних ділянок, розширенні обсягів та видів платних послуг, освоїти виробництво, мотокультиваторів, кіс, серпів, бензопилок, вітростійких ліхтарів тощо [21].

Неоднозначними були заходи, які мали стимулювати розвиток селянських (фермерських) господарств. Так, облікконкоми мали сприяти наданню фермерам, які мають необхідну техніку та підтвердили на практиці здатність ефективного господарювання, земельних ділянок в оренду понад граничні розміри, передбачені чинним законодавством.

Результатом реформування земельних та майнових відносин в аграрному секторі України протягом першої половини 90-х років ХХ ст. стала поява фермерських господарств, головною метою діяльності яких було виробництво товарної сільськогосподарської продукції, та можливість займатися її переробкою та реалізацією. Однак, недостатність адекватної потребам фермерів державної підтримки гальмувала розвиток нової форми господарювання. Розвиток особистих селянських господарств сприяв продовольчій безпеці держави не вимагаючи жодних капіталовкладень.

Список використаних джерел

1. Скільки в Україні фермерських та особистих селянських господарств (інфографіка) / AgroNews [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agronews.ua/node/81354> – Назва з екрану.
2. Мельничук Т. А. Реалії розвитку фермерських господарств в Україні на сучасному етапі / Т. А. Мельничук // Наукові записки ВДП ім. Коцюбинського. Серія: Історія. – 2015. – №23. – С.129–133.
3. Нечитайло В. В. Становлення селянського господарства фермерського типу в Україні: історична ретроспектива і сучасний стан: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В. В. Нечитайло; НАН України. Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознав. – Л., 2006. – 36 с.
4. Горьовий В. П. Аграрна політика у розвитку фермерства в Україні / В. П. Горьовий, Л. В. Продивус // Економіка АПК. – 2012. – №12. – С.10–17.
5. Макаренко П. М. Фермерські господарства України – до 20-річного ювілею / П. М. Макаренко, Л. Л. Мельник // Економіка АПК. – 2010. – №7. – С.16–24.
6. Полянська В. І. Історико-правові аспекти підтримки державою особистих селянських господарств в Україні / В. І. Полянська // Право і суспільство. – 2014. – №2. – С.26–32.
7. Туган-Барановський М. І. Політична економія. Курс популярний / М. І. Туган-Барановський. – Київ: Наукова думка, 1994. – 263 с.
8. Постанова Верховної Ради Української РСР «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – №10. – С.100–101.
9. Про утворення українського фонду з підтримки селянських (фермерських) господарств [Електронний ресурс]: Постанова Ради Міністрів УРСР від 27.06.1991 р. №83. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/83-91> – Назва з екрану.
10. Про розвиток селянських (фермерських) господарств [Електронний ресурс]: постанова КМУ від 20.07.1991 р. №96. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/96-91-p>. – Назва з екрану.
11. Про селянське (фермерське) господарство. [Електронний ресурс]: Закон України від 20.12.1991 р. №2009-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2009-12/page>. – Назва з екрану.
12. Постанова Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» від 20 грудня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №14. – С.187.
13. Про деякі питання розвитку селянських (фермерських) господарств [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 14.03.1992 р. №133. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/133-92> – Назва з екрану.
14. Державний архів Вінницької області (далі ДАВО). – Ф.6191. – Оп.1. – Спр.398. – 65 арк.
15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління. – Ф1. – Оп.22. – Спр.1884. – 126 арк.
16. ДАВО. – Ф.6191. – Оп.1. – Спр.504. – 17 арк.
17. Сільське господарство України. Статистичний збірник. – К.: ТОВ «Август трейд», 2014. – 399 с.
18. Марчук В. В. Особисті підсобні господарства в соціально-економічному житті України (II половина 40-х – середина 60-х рр. ХХ ст.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01. – Історія України / Володимир Володимирович Марчук; Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2007. – 17 с.

19. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/561-12> – Назва з екрану.

20. Шкарбан М. Гарантувати селянинові свободу вибору / М. Шкарбан // Наш час. – №7. – 1995. – 17 лютого.

21. «Про додаткові заходи щодо підтримки розвитку особистих підсобних господарств громадян і селянських (фермерських) господарств» [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 31.05.1995 р. №381. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP950381.html – Назва з екрану.

References

1. Skilky v Ukraini fermerskykh ta osobystykh selianskykh gospodarstv (infografika) / AgroNews [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://agronews.ua/node/81354> – Nazva z ekranu.

2. Melnychuk T. A. Realii rozvytku fermerskykh gospodarstva v Ukraini na suchasnomu etapi / T. A. Melnychuk // Naukovi zapysky VDPi im. Kotsiubynskoho. Serii: Istorii. – 2015. – №23. – S.129–133.

3. Nechytailo V. V. Stanovlennia selianskoho gospodarstva fermerskoho typu v Ukraini: istorychna retrospektyva i suchasnyi stan: avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk: spets. 07.00.01 «Istorii Ukrainy» / V. V. Nechytailo; NAN Ukrainy. In-t ukrainoznav. im. I. Kryp'iakevycha, In-t narodoznav. – L., 2006. – 36 s.

4. Horovy V. P. Ahrama polityka u rozvytku fermerstva v Ukraini / V. P. Horovy, L. V. Prodyvus // Ekonomika APK. – 2012. – №12. – S.10–17.

5. Makarenko P. M. Fermerski gospodarstva Ukrainy – do 20-richnoho yuvileiu / P. M. Makarenko, L. L. Melnyk // Ekonomika APK. – 2010. – №7. – S.16–24.

6. Polianska V. I. Istoryko-pravovi aspekty pidtrymky derzhavoiu osobystykh selianskykh gospodarstv v Ukraini / V. I. Polianska // Pravo i suspilstvo. – 2014. – №2. – S.26–32.

7. Tuhān-Baranovskiy M. I. Politychna ekonomii. Kurs populiarnyi / M. I. Tuhān-Baranovskiy. – Kyiv: Naukova dumka, 1994. – 263 s.

8. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi SRSR «Pro zemelnu reformu» vid 18 hrudnia 1990 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR. – 1991. – №10. – S.100–101.

9. Pro utvorennia ukrainskoho fondu z pidtrymky selianskykh (fermerskykh) gospodarstv [Elektronnyi resurs]: Postanova Rady Ministriv URSR vid 27.06.1991 r. №83. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/83-91> – Nazva z ekranu.

10. Pro rozvytok selianskykh (fermerskykh) gospodarstv [Elektronnyi resurs]: postanova KМУ vid 20.07.1991 r. №96. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/go/96-91-p>. – Nazva z ekranu.

11. Pro selianske (fermerske) gospodarstvo [Elektronnyi resurs]: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 r. №2009-XII. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2009-12/page>. – Nazva z ekranu.

12. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro poriadok vvvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro selianske (fermerske) gospodarstvo» vid 20 hrudnia 1991 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1992. – №14. – S.187.

13. Pro deiaki pytannia rozvytku selianskykh (fermerskykh) gospodarstv [Elektronnyi resurs]: Postanova KМУ vid 14.03.1992 r. №133. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/133-92> – Nazva z ekranu.

14. Derzhavnyi arkhiv Vinnytskoi oblasti. – F.6191. – Op.1. – Spr.398. – 65 ark.

15. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia. – F.1. – Op.22. – Spr.1884. – 126 ark.

16. DAVO. – F.6191. – Op.1. – Spr.504. – 17 ark.

17. Silske gospodarstvo Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk. – K.: TOV «Avhust treid», 2014. – 399 s.

18. Marchuk V. V. Osobyti pidsobni gospodarstva v sotsialno-ekonomichnomu zhytti Ukrainy (II polovyna 40-kh – seredyna 60-kh rr. XX st.): Avtoref. dys. ... kand. ist. nauk: spets. 07.00.01. – Istorii Ukrainy / Volodymyr Volodymyrovych Marchuk; Zaporizkyi natsionalnyi universytet. – Zaporizhzhia, 2007. – 17 s.

19. Zemelnyi kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/go/561-12> – Nazva z ekranu.

20. Shkarban M. Harantuvaty selianyynovi svobodu vyboru / M. Shkarban // Nash chas. – №7. – 1995. – 17 liutoho.

21. «Pro dodatkovy zakhody shchodo pidtrymky rozvytku osobystykh pidsobnykh gospodarstv hromadian i selianskykh (fermerskykh) gospodarstv» [Elektronnyi resurs]: Postanova KМУ vid 31.05.1995 r. №381. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP950381.html – Nazva z ekranu.

Levchuk K. I., Doctor of History, Professor, Head of Department of the History of Ukraine and philosophy, Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), ki_levchuk@i.ua

Boiko Yu. M., Candidate of historical sciences, Docent, Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine, Vinnytsia), youybo57@gmail.com

Development of farm and private peasant farms of Ukraine in the mid 90's of the twentieth century

The article deals with the transformational changes in the agriculture of Ukraine in the first years of independence. Problems in the development of farms, caused by the lack of sufficient state aid and the resistance of the collective-Soviet authority, are analyzed. The change of the status of personal peasant farms in the conditions of the reform of the agrarian sector and the transition to market relations was researched.

Keywords: farm, private peasant farming, agrarian reform, local councils.

* * *

УДК 351.853(477).

Аносова В. С.,

асистент кафедри всесвітньої історії та історії України, Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (Україна, Северодонецьк), anosovaV91@gmail.com

Сучасні підходи до вирішення проблем збереження культурної спадщини України

Автором розглядаються найбільш ефективні способи збереження заповідних комплексів як нерухомих об'єктів культурної спадщини. В ході дослідження таким способом визнано музеєфікацію пам'яток. Увага автора зосереджена на пошуку сучасних підходів до вирішення широкого кола проблем пов'язаних з охороною та збереженням культурної спадщини, де музеєфікація виступає одним з найбільш важливих.

Розглядається ефективність використання популярних інтернет-мереж для привертання уваги громадськості до актуальних питань пам'яток охоронної діяльності в Україні.

Ключові слова: культурна спадщина, музеєфікація пам'яток, інтернет-мережі.

За даними історика Сергія Трубочанінова, в Україні за станом на 2007 рік нараховувалось понад 5000 пам'яток фортифікації, проте від більшості з них сьогодні немає й сліду [1]. Основна кількість з них зосереджена на теренах Західної України.

Західна Україна – термін який використовують для означення простору таких історичних українських земель, як Буковина, Волинь, Галичина, Поділля, Закарпаття, а також Західне Полісся [2].

В силу свого історичного минулого цей регіон багатий пам'ятками фортифікаційного будівництва які є безцінними об'єктами культурної спадщини українського народу.

На нашу думку, підтримання високого рівня збереженості нерухомих об'єктів культурної спадщини є найбільш складним завданням, яке вимагає значних витрат. Сучасна українська наука спільнота [3; 4] все більше схиляється до того, що оптимальним вирішенням проблеми збереження таких об'єктів [5; 6] є музеєфікація.

Згідно закону України «Про охорону культурної спадщини», музеєфікація представляє собою «сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування» [6, с. 3].

Проблема музеєфікації історико-архітектурних пам'яток України залишається недостатньо розробленою